

bron 1

Anglicisme van de week: meisjes tasjes en petjes

(1) U stoort zich aan luie leenvertalingen uit het Engels. Hoe erg is zo'n anglicisme? Zoals: samenstellingen los schrijven.

(2) Inmiddels zijn we aanbeland bij een van de allergrootste taalergernissen die worden veroorzaakt door het toenemend gebruik van Engels: het los schrijven van samenstellingen. Een samenstelling is één woord dat bestaat uit meerdere woorden. Zo'n samenstelling is al snel gemaakt. Denk aan boerderijkip, waterkoker of bureaustoel.

(3) Dan heb je nog de langere samenstellingen, die populair zijn bij dictees, zoals langeafstandsloper, middelbareschooltijd of anderhalvemetersamenleving. En ten slotte kom je in de hoogste klasse uit bij jarentachtigstadionrockpastiche (*de Volkskrant*, 17 februari 2017). Werkwoorden kunnen ook samenstellingen zijn en moeten dan ook aan elkaar worden geschreven, zoals 'gebruikmaken' (gebruikmaakte, gebruikgemaakt).

(4) Wanneer je een samenstelling los schrijft, kan de betekenis veranderen. Dan krijg je een lange afstandsloper, een lange persoon die afstanden loopt in plaats van iemand die lange afstanden loopt.

(5) De samenstelling is heel eigen aan de Nederlandse taal. Jammer genoeg worden samenstellingen, in navolging van het Engels, steeds vaker los geschreven. Dat heeft briesende burgers tot gevolg, die zich verenigen in Facebookgroepen als 'Red de samenstelling', waar zij schuimbekkend afbeeldingen delen van reclameteksten over 'zout water autootjes', Marktplaatsadvertenties voor 'meisjes tasjes en petjes' en cadeaukaarten 'bij aankoop van een baby of kinderkamer'.

(6) Dus mocht u eens iemand op straat horen roepen: 'Het is geen appel en een taart! Het is een appeltaart!', dan weet u nu dat dat een doodnormale taalfanaat is. Wij zijn deze samenstellingsgetrouwe Nederlandsetaalliefhebbers zeer dankbaar.

(7) **Hoe erg is het?** Het is heel, heel erg.

naar: Nienke van Leverink

uit: de Volkskrant, 15 juli 2020

Nienke van Leverink is werkzaam als freelanceredacteur en schrijft voor de Volkskrant de wekelijkse taalrubriek Engels en/of Nederlands.

Anglicismen an sich steeds meer bon ton Engelstalig vocabulaire bedreigt contemporaine leitkultur

- (1) Het aantal Engelse leenwoorden in onze taal is het afgelopen jaar met tien procent gestegen. Taalkundigen maken zich zorgen.
- (2) Jan Dijkstra, neerlandicus aan de Vrije Universiteit, vindt de toename onwenselijk: “Woorden van Nederlandse origine vormen niet alleen de
5 crème de la crème van ons vocabulaire maar ook het pièce de résistance van onze contemporaine couleur locale. Door de saillante entree van Engelse leenwoorden is het cachet van onze flux de bouche op zijn retour: het prestige van het Nederlands pur sang is passé.”
- (3) Volgens Dijkstra is er te weinig respect voor de moedertaal: “Het is
10 bon ton om Amerikaanse termen en passant in ons repertoire op te nemen, zonder te zoeken naar Nederlandstalige remplaçants. Enfin, dat notoire dedain voor de eigen taal is au fond het echec van ons nationale discours.”
- (4) Mensen die het tij pogen te keren, krijgen met weerstand te maken:
15 “Du moment dat je sans rancune een cordon sanitaire voor anglicismen bepleit, word je en plein public als larmoyant enfant terrible avant la lettre weggebonjourd door de éminence grise. Mocht deze misère een fait accompli blijken, soit. Toch blijf ik cordon bleu hopen op een renaissance van linguïstische grandeur.”
- (5) Ook taalkundige Wim Bakker is bezorgd: “Het is zum kotzen.
20 Angelsaksische spelerei an sich is sowieso salonfähig geworden en een hetze tegen die kitsch lijkt überhaupt niet eens in frage. Einzelgängers die er anders over denken, worden rücksichtslos kaltgestellt.”
- (6) Bakker vindt het onzin dat onze taal geen bezieling zou hebben:
25 “Volgens sommigen heeft het Nederlands geen schwung, maar dat is quatsch. Ik krijg een unheimisch gevoel bij het hineininterpretieren van onze leitkultur en dat is echt geen weltschmerz voor de bühne.”
- (7) Gijs Jans, leraar Noors in Waalwijk, is minder pessimistisch:
30 “Persoonlijk denk ik dat het Nederlands krachtig nok is om invloeden fra utlandet te vær.”

naar: Diederik Smit

uit: De Speld, 29 augustus 2013

*Diederik Smit is een Nederlandse cabaretier, schrijver en columnist.
De Speld is een satirisch online nieuwsmagazine.*

Wat is een barbarisme?

(1) De term *barbarisme* wordt grosso modo in twee betekenissen gebruikt. In beide gevallen houdt de term een afkeuring in van de invloed uit een andere taal.

(2) In de eerste opvatting slaat de term barbarisme op iedere ontlening uit
5 een andere taal, waarvan het gebruik in strijd wordt geacht met het Standaardnederlands. Hieronder vallen dus ook bastaardwoorden als *mirakel* en vreemde woorden die direct overgenomen zijn uit de andere taal, zoals *überhaupt*.

(3) In de tweede opvatting is een barbarisme een als on-Nederlands
10 beschouwde letterlijke vertaling (leenvertaling), zoals *wolkenkrabber* (*skyscraper*), of een uitbreiding van de betekenis met een betekenis die uit een andere taal is overgenomen, zoals bij *zich realiseren*. Deze definitie wordt in de meeste naslagwerken gehanteerd. Bij de overname of
15 vertaling van zo'n woord of uitdrukking is de buitenlandse term dus direct van een Nederlandstalig 'uiterlijk' voorzien en is er niet gezocht naar een taalvorm die meer aansluit bij gebruikelijke woorden en formuleringen in de Nederlandse taal. Zonder de invloed van de andere taal zou het woord of de uitdrukking er niet zo uitgezien hebben. Zulke vertalingen of
20 vernederlandsingen worden daarom vaak 'strijdig met het Nederlandse taaleigen' genoemd.

(4) Naargelang van de taal waaruit ze zijn overgenomen of waarnaar ze zijn gemodelleerd, onderscheiden we *gallicismen* (uit het Frans), *germanismen* (uit het Duits) en *anglicismen* (uit het Engels). Het aantal barbarismen uit andere talen dan deze drie is verwaarloosbaar.

(5) De opvatting over wat een barbarisme is, is subjectief en
25 tijdgebonden. Als taalgebruikers een taalvorm die zijn leven als barbarisme begonnen is, niet meer herkennen als een vreemd element in het Nederlands, raakt die vorm ingeburgerd. In dat proces speelt de verwantschap met de brontaal een rol. Leenvertalingen uit nauw verwante
30 talen zoals Duits en Engels raken de status van 'taalfout' vaak vrij snel kwijt, doordat de vorming van woorden en uitdrukkingen in die talen vergelijkbaar is met die in het Nederlands. Zo is de omschrijving van de overtreffende trap met *meest* (bijvoorbeeld *meest flauw*) niet alleen toe te schrijven aan Engelse invloed; het Nederlands kent deze mogelijkheid van
35 oudsher in bepaalde gevallen ook (*meest verbaasd*, *meest vast*). En het rechtstreeks vertalen van Duitse samenstellingen, zoals *Fünf-Prozent-Klausel* met *vijfprocentclausule*, gaat meestal niet in tegen de Nederlandse woordvormingsregels.

(6) Tegenwoordig wordt het begrip barbarisme weinig gehanteerd door taalkundigen en taaladviseurs, omdat het niet goed af te bakenen is. Er bestaan geen algemene criteria om een leenvertaling wel of niet goed te keuren. Sommige leenvertalingen raken wel ingeburgerd, andere niet. Als woorden of uitdrukkingen die op een andere taal geënt zijn, ingeburgerd raken, dan is de weerstand ertegen blijkbaar verdwenen en voldoen ze dus niet meer aan de definitie van een barbarisme.

(7) Bovendien spelen er bij de veroordeling tot barbarisme vaak andere dan taalkundige motieven een rol. Zo zijn gallicismen in België vaak verfoeid omdat ze getuigen van de sterke Franstalige invloed op Vlaanderen en Brussel en de strijd tegen germanismen is vooral in Nederland heftig geweest door de grote invloed van het Duits op de Nederlandse taal en cultuur. Tegenwoordig is vooral de invloed van het Engels op het Nederlands groot en het is dan ook geen wonder dat het verzet tegen Engelse woorden en leenvertalingen tegenwoordig beduidend groter is dan dat tegen Franse en Duitse woorden.

naar: Taaladvies.net

Taaladvies.net is een website waarop concrete vragen over taal en spelling gesteld en beantwoord worden. De website is het resultaat van een samenwerkingsverband van taaladviesdiensten, waaronder de Nederlandse Taalunie.

bron 4

Leenwoorden uitspreken: je eigen keuze

(1) Sommige taalonderwerpen lijkt iedereen interessant te vinden, behalve de taalkundige. Leenwoorden zijn daar een voorbeeld van: begin in een volle bus een gesprek over taal, en binnen de kortste keren worden leenwoorden daarin genoemd; maar heel veel taalwetenschappelijk onderzoek is er niet naar dat verschijnsel.

(2) Het boek *Borrowing* van de Canadese taalkundige Shana Poplack is daarom een welkome aanwinst in de literatuur. In het boek beschrijft Poplack uitgebreid haar onderzoek naar hoe woorden uit de ene taal in een andere taal worden overgenomen en hoe zo'n 'vreemd' woord gaandeweg integreert – in de taal zelf en in de taalgemeenschap.

(3) Een fascinerend hoofdstuk is bijvoorbeeld dat over de uitspraak van leenwoorden. Als een woord lang genoeg gebruikt wordt, gaat de uitspraak zich vanzelf aanpassen aan de nieuwe taal. In het Nederlands spreekt niemand *computer* nog op zijn Engels uit, met een Engelse *p* of een Engelse *t*. Als je dat wel doet, klink je enorm aanstellerig en eigenlijk alsof je niet weet hoe het hoort. Voor nieuwere leenwoorden is dat niet altijd even duidelijk: ik geloof dat *Whatsapp* nog door veel mensen in mijn omgeving met een Engelse *w* wordt uitgesproken. Waar ligt de grens?

- 20 **(4)** Poplack onderzocht dit voor Canadezen die tweetalig zijn in het Engels en het Frans, zowel voor voor de gelegenheid door haarzelf verzonnen woorden (zodat je de geschiedenis kunt uitsluiten) als voor reeds bestaande leenwoorden.
- 25 **(5)** Het verrassendste resultaat: er valt geen peil op te trekken wie zijn leenwoorden nu precies aanpast aan zijn moedertaal. Er zijn duidelijk individuele verschillen: sommige mensen hebben meer dan anderen de neiging om woorden uit te spreken alsof ze altijd al in de moedertaal hebben gezeten. Maar die verschillen correleren met geen enkele factor die Poplack heeft onderzocht: niet met leeftijd bijvoorbeeld en niet met kennis van de twee talen.
- 30 **(6)** Bovendien hadden de deelnemers – die allemaal vloeiend waren in het Engels en het Frans – weliswaar hun eigen stijl, maar vertoonden ze ook allemaal in hun spraak veel variatie. Ze spraken leenwoorden niet altijd op dezelfde manier uit. (De stijl is dus vooral een statistisch effect: het gaat erover hoe vaak je woorden al dan niet aanpast.)
- 35 **(7)** Het is mogelijk dat Poplack een factor over het hoofd ziet, maar vooralsnog lijkt het er dus op dat mensen een individuele keuze maken in de uitspraak van hun leenwoorden. In ieder geval totdat zo'n woord zo geïntegreerd is geraakt (zoals computer) dat niemand het meer anders doet.

*naar: Marc van Oostendorp
uit: Neerlandistiek.nl, 17 juni 2019*

Marc van Oostendorp is senior-onderzoeker op het Meertens Instituut en hoogleraar Nederlands en Academische Communicatie aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Neerlandistiek is een elektronisch tijdschrift voor de Nederlandse taalkunde, letterkunde en taalbeheersing.

bron 5

Behalve Engelse grammatica worden er ook gewoon Engelse woorden overgenomen. Dat vind ik tot op zekere hoogte niet erg. Engels is op dit moment de taal van de wetenschap, dus als er iets nieuws ontdekt wordt waar nog geen Nederlands woord voor is, ligt het in eerste instantie voor
5 de hand om het Engelse bestaande woord te lenen. Het is echter een zonde om Engelse woorden te gebruiken als er gewoon Nederlandse woorden bestaan voor wat je wil zeggen! Denk aan een 'random' getal trekken, een contactpersoon 'blocken', iemand van een forum 'bannen', een video op YouTube 'raten', spreken over 'users' van een dienst, het
10 aanleveren van 'content'. Voor al deze Engelse woorden zijn Nederlandse woorden beschikbaar: respectievelijk willekeurig, blokkeren, verbannen, beoordelen, gebruikers en inhoud. Dan heb je ook nog wat veel professionals doen als ze stoer willen doen met hun functie: de naam van hun functie in het Engels vertalen. Voorbeeld "Ik heb me gespecialiseerd
15 in genetic profiling. Dat is een gebied blablabla." Ik verzin maar wat, maar waarom zou je niet gewoon genetische profilering zeggen?

naar: Dinkydau

uit: onlinereactie op internetforum taalhelden.org, 30 april 2015

bron 6

Wat in deze rubriek in elk geval liefde noch respect verdient, is het gebruik van het woord 'disrespectvol'. Dit woord bestaat in het Nederlands niet en is slechts een respectloze vertaling van het woord *disrespectful*. Dat woord heeft een hoog reality-tv-gehalte (*that's soooo disrespectful*).
5 Het is bovendien bijzonder onnodig, want 'respectloos' is een duidelijke tegenhanger van 'respectvol', '-loos' is een handig achtervoegsel dat van het Gotische *laus* komt, dat 'los' of 'leeg' betekent, en is verwant met het woord 'verliezen'. Het volk was redeloos, de regering radeloos en het land reddeloos, werd over het Rampjaar (1672) gezegd.

naar: Nienke van Leverink

uit: de Volkskrant, 7 oktober 2020

Nienke van Leverink is werkzaam als freelance redacteur en schrijft voor de Volkskrant de wekelijkse taalrubriek Engels en/of Nederlands.

bron 7

Valse Engelse vrienden

(1) Alhoewel het Nederlands en het Engels allebei van oorsprong een Germaanse taal zijn, zijn er in de loop der tijd verschillen ontstaan in grammatica en woordbetekenis. Pas bij het schrijven of spreken in het Engels vooral op voor valse Engelse vrienden oftewel 'false friends'. Dit
5 zijn woorden die wij letterlijk vertalen, maar die in het Engels een geheel andere betekenis hebben.

(2) Bijvoorbeeld: 'eventueel' betekent in het Nederlands dat iets misschien gebeuren gaat, terwijl het Engelse 'eventually' in het Nederlands uiteindelijk betekent. Het gaat dus daadwerkelijk gebeuren, alleen is nog
10 niet duidelijk wanneer. Een aanzienlijk verschil in betekenis dus.

naar: Blog van NIOW, Taal- en tekstexperts

bron 8

(1) De Stichting Signalering Onjuist Spatiegebruik (SOS) is er niet blij mee, het nieuwe logo van het Rijksmuseum. Het is namelijk niet het Rijks Museum, maar dat heeft ontwerpster Irma Boom er wel van gemaakt. 'Mensen storen zich eraan en klagen dat het lelijk is', aldus voorzitter
5 René Dings.

(2) De reden dat Boom heeft gekozen voor een spatie, is dat het voor haar 'gevoel' wel twee woorden zijn vanwege de koosnaam Rijks. Het museum wijst erop dat het woord niet is veranderd, alleen het logo, zo zegt een woordvoerder: 'Het logo van het Van Abbe Museum bestaat uit
10 de naam zónder spaties. Dat is ook onjuist in het Nederlands, maar iedereen begrijpt dat het om een logo gaat.' Die uitleg vindt geen genade bij SOS: 'Zo kun je niet goedpraten dat een instelling die moet waken over het erfgoed vreselijk slordig omgaat met het Nederlands.'

naar: Annemarie Coevert

uit: NRC Handelsblad, 1 september 2012

bron 9

naar: van9tot5.com

bron 10

De spatie maakt het verschil...

www.spatiegebruik.nl / www.overstraatnamen.nl

naar: spatiegebruik.nl